

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.001.05.2021

Agnieszka Noszczyk
Dyrektor
Sądu Rejonowego w Będzinie
ul. Jana Śączewskiego 23
42-500 Będzin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/001 Wykonanie budżetu państwa w 2020 r. – wykonanie planu finansowego Sądu Rejonowego w Będzinie

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Rejonowy w Będzinie ¹ , ul. Jana Śączewskiego 23, 42-500 Będzin
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agnieszka Noszczyk, Dyrektor Sądu, od 1 stycznia 2013 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Marcin Wesoly, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/16/2021 z 18 stycznia 2021 r. (akta kontroli str.1-2)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania planu finansowego na 2020 r. Sądu Rejonowego w Będzinie, pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności.
Zakres kontroli	Ocenie podlegały w szczególności: <ul style="list-style-type: none">– działania związane z windykacją należności,– realizacja wydatków budżetu państwa,– sporządzenie rocznych sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2020 r. w zakresie operacji finansowych,– system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań. Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego oraz badanie skuteczności podejmowanych przez jednostkę działań windykacyjnych. Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych: <ul style="list-style-type: none">– analiza porównawcza wykonania planu dochodów budżetowych,– analiza stanu należności pozostałych do zapłaty,– szczegółowa kontrola windykacji zaległości,– analiza realizacji wydatków budżetu państwa, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków,– szczegółowa analiza wybranej próby wydatków dysponenta III stopnia,– analiza wybranych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego,– analiza stanu zobowiązań,– analiza prawidłowości sporządzenia wybranych sprawozdań,

¹ Dalej: Sąd.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200; dalej: ustawa o NIK.

- analiza stosowanych przez dysponenta procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania sprawozdań,

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. *Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności.*

III. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego na 2020 r. Sądu Rejonowego w Będzinie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W Sądzie prawidłowo ustalano wysokość dochodów oraz kwalifikowano rodzaj dochodu do właściwej kategorii. Mimo prowadzonych czynności windykacyjnych należności sądowych, ich stan uległ jednak zwiększeniu na koniec 2020 r. w porównaniu do roku poprzedniego o 12,3%. Na powyższe wpływ miały ograniczenia związane z wprowadzonym stanem epidemiologicznym i jego skutkami (np. pogorszenie sytuacji materialnej dłużników), jak również braki kadrowe w VIII Wydziale Wykonywania Orzeczeń. Zastrzec przy tym należy, że w toku kontroli stwierdzono nieodpisanie z ksiąg rachunkowych przedawnionych w 2020 r. należności sądowych na kwotę 104 tys. zł oraz objętych próbą badawczą przedawnionych w 2019 r. należności w kwocie 0,7 tys. zł, co było niezgodne z art. 6 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁴ oraz § 6 polityki rachunkowości obowiązującej w Sądzie. Uwarunkowania te występowały pomimo działań podejmowanych przez Przewodniczącego tego Wydziału, jak i kierownictwo Sądu w celu ich ograniczenia bądź eliminacji. Niedokonywanie odpisów przedawnionych należności nie skutkowało uszczupleniem dochodów bądź ryzykiem ich uszczuplenia. Stwierdzone nieprawidłowości polegały na: umorzeniu należności sądowej z innej niż faktyczna przyczyny, opóźnieniu w przypisie należności sądowej oraz w skierowaniu sprawy do egzekucji. Nie miały one jednak istotnego wpływu na wykonanie planu finansowego Sądu.

W wyniku kontroli 4,7% wydatków stwierdzono, że zostały one poniesione z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonych w ustawie z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁵ i aktach wykonawczych. Nie wystąpiły przypadki niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków. Zamówienia publiczne zostały przygotowane i przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁶ oraz zgodnie z regulacjami wewnętrznymi obowiązującymi w tym zakresie.

Sprawozdania zostały sporządzone zgodnie z ewidencją księgową oraz terminowo przekazane do właściwych adresatów, stosownie do przepisów rozporządzeń w sprawie: sprawozdawczości budżetowej⁷, sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych⁸. Reguły kontroli zarządczej ustalone w Sądzie zapewniały w sposób racjonalny kontrolę prawidłowości sporządzonych sprawozdań budżetowych i sprawozdań w zakresie operacji finansowych.

³ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2020 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 217; dalej: ustawa o rachunkowości.

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 305; dalej: ufp.

⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1843; dalej: ustawa Pzp. Ustawa została uchylona z dniem 1 stycznia 2021 r.

⁷ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 8 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1564).

⁸ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1773).

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR
Opis stanu
faktycznego

1. Dochody budżetowe – windykacja należności

Sąd uzyskał w 2020 r. dochody w kwocie 4 108 tys. zł, co stanowiło 98% pierwotnego planu w wysokości 4 200 tys. zł oraz 106% planu po zmianach w wysokości 3 870 tys. zł. Głównymi dochodami Sądu były wpływy uzyskane z tytułu opłat i kosztów sądowych (rozdział 75502 § 0630) w kwocie 3 417 tys. zł oraz z tytułu grzywien od osób fizycznych w wysokości 663 tys. zł (rozdział 75502 § 0570). Wykonanie dochodów w 2020 r. było na poziomie niższym o 5,4% od wykonania w 2019 r., w którym wyniosło 4 328 tys. zł. Nie wystąpiły dochody wynikające z przepisów ustawy z dnia 2 marca 2020 o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁰.

(akta kontroli str. 117-118)

Należności Sądu na koniec 2020 r. wyniosły 2 858 tys. zł, w tym 2 515 tys. zł stanowiły należności, których termin zapłaty minął (zaległości netto), i były wyższe od ich stanu na dzień 31 grudnia 2019 r., wynoszącego odpowiednio 2 544 tys. zł i 2 035 tys. zł. Zarówno największe należności, jak i zaległości powstały z tytułu grzywien od osób fizycznych (tak jak w roku poprzednim), osiągając na dzień 31 grudnia 2020 r. poziom odpowiednio 1 971 tys. zł i 1 727 tys. zł. Stanowiły one po 69% wszystkich należności i zaległości. Przewodniczący VIII Wydziału Wykonywania Orzeczeń Sądu¹¹ podał, że zwiększenie kwot zaległości w należnościach sądowych na koniec 2020 r. w porównaniu do roku poprzedniego (wzrost o 12,3%) wynikało w szczególności z negatywnego wpływu stanu zagrożenia epidemicznego (obowiązującego przez większość miesięcy 2020 r.) na sprawność i efektywność prowadzonych postępowań egzekucyjnych /komorniczych/ oraz czynności prowadzonych w VIII Wydziale Wykonywania Orzeczeń Sądu mających doprowadzić do wyegzekwowania należności sądowych (zakłócenie pracy wydziału spowodowane chorobami pracowników i zagrożeniem epidemicznym z tym związanym; przerwami w wysyłaniu korespondencji z uwagi na niefunkcjonowanie wielu urzędów w okresie od końca lutego do połowy maja 2020 r., przerwami i opóźnieniami w wykonywaniu kar zastępczych pozbawienia wolności i kar zastępczych aresztu /w związku ze stanem epidemicznym w zakładach karnych i aresztach śledczych/, jak również z zauważalnego pogorszenia się poziomu życia i sytuacji materialnej dłużników, w związku z powiększeniem się poziomu bezrobocia, wstrzymaniem funkcjonowania lub ograniczeniem funkcjonowania wielu podmiotów gospodarczych dających zatrudnienie. Przewodniczący podał również, że: *pomimo zaangażowania pracowników tuż VIII WWO w wykonywanie nałożonych na nich obowiązków związanych ze ściąganiem należności sądowych, z uwagi na czynniki obiektywne nie są oni w stanie powstrzymać zjawiska narastania zaległości w ściąganiu należności sądowych. Należy zwrócić uwagę na nieproporcjonalną do wykonywanych przez VIII WWO zadań ilość pracowników sekretariatu¹². Ściąganie należności sądowych nie może być uznane za priorytetowe w sytuacji, gdy w VIII WWO wykonywane są też inne równie ważne obowiązki, to jest związane*

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Dz. U. poz. 1842, ze zm.; dalej: ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z COVID-19.

¹¹ Dalej: Przewodniczący.

¹² Od marca 2020 r. dwie mające duże doświadczenie zawodowe pracownice są nieobecne, a przyjęte na ich miejsce osoby „na zastępstwo”, z uwagi na brak wystarczającego przygotowania, mogą realizować zadania wyłącznie w zakresie przygotowania i obsługi posiedzeń wykonawczych.

z wykonaniem kar pozbawienia wolności, kar ograniczenia wolności, świadczeń pieniężnych, itp. Reasumując, tylko wzmocnienie kadry pracowników sekretariatu tut. VIII WWO da efekt w postaci poprawy skuteczności ściągania należności sądowych w przyszłości.

(akta kontroli str. 120-121, 162)

W związku z wskazanymi wyżej uwarunkowaniami dotyczącymi braków kadrowych w VIII Wydziale Wykonywania Orzeczeń, Prezes Sądu oraz jego Dyrektor wyjaśniły m.in., że: (...) w ostatnim czasie, dwukrotnie, trudności pracy w wydziale spowodowane były zakażeniami pracowników wirusem SARS-CoV-2. W październiku 2020 r., w izolacji domowej/ kwarantannie przebywało jednocześnie 10 pracowników, na przełomie styczeń/luty 2021r. – 4 pracowników. W okresie całkowitego zamknięcia wydziału, do załatwienia spraw pilnych został delegowany pracownik Wydziału II Karnego. Skala tego zjawiska była mocno odczuwalna w pracy wydziału. Reasumując, limit etatów jakim dysponuje Sąd Rejonowy w Będzinie jest na granicy właściwego działania jednostki. Taki limit był wystarczający jeszcze 10 lat temu. Na przestrzeni tych lat zwiększył się bowiem zakres obowiązków nałożonych na wydziały wykonywania orzeczeń oraz pozostałe wydziały merytoryczne. W celu dodatkowego wsparcia kadry orzeczniczej planowane jest przeniesienie referendarza z Wydziału Ksiąg Wieczystych do pionu karnego z dn. 1 kwietnia 2021 r. Referendarz będzie wspomagał Wydział Wykonywania Orzeczeń.

(akta kontroli str. 379-383)

Kierownictwo Sądu podejmowało działania mające na celu zapewnienie wsparcia kadrowego m.in. dla VIII Wydziału Wykonywania Orzeczeń, informując organy nadrzędne o konieczności wzmocnienia kadry ww. Wydziału¹³. Przewodniczący Wydziału zgłaszał kierownictwu Sądu potrzebę wzmocnienia kadrowego ww. Wydziału¹⁴.

(akta kontroli str. 384-419)

W Sądzie przyjęto zasadę kasowego ujmowania dochodów z niektórych tytułów, co wynikało z obowiązujących na podstawie przepisów prawa procedur postępowania przed Sądem, ustanawiających wymóg np. dokonania opłaty od wniosku przed złożeniem samego wniosku¹⁵.

(akta kontroli str. 166)

W 2020 r. kwota należności, które uległy przedawnieniu wyniosła 252 tys. zł (tj. 9,9% należności na koniec 2019 r.), z czego z ewidencji księgowej spisano 148 tys. zł (58,7%). Przyczyną przedawnień był brak możliwości wyegzekwowania należności przed upływem terminów przedawnień, które wynosiły 3 lata dla grzywien za wykroczenia oraz 10 lat dla grzywien za przestępstwa. Podstawę prawną spisania przedawnionych należności stanowił art. 103 § 1 pkt 3¹⁶ ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny¹⁷, art. 45 § 3¹⁸ ustawy z dnia 20 maja 1971 r.

¹³ W pismach nr S. Kdr. 1110-5/18 z 19 marca 2018 r. oraz nr S. Kdr. 1110-24/19 z 11 września 2019 r. Prezes Sądu i Dyrektor Sądu zwrócili się do Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Katowicach z wnioskami o pozostawienie uwolnionych etatów w Sądzie, w tym w VIII Wydziale Wykonywania Orzeczeń. W pismach przedstawiono również niedostateczną sytuację kadrową w tym Wydziale. Sąd Apelacyjny przychylił się do ww. wniosków (pismo nr O.Kdr-110-109/18 z dnia 29 marca 2018 r. i nr O.Kdr-110-318/19 z dnia 30 września 2019 r. skierowane do Ministra Sprawiedliwości).

¹⁴ Pismo z 2 stycznia 2018 r., 10 lutego 2021 r., 17 lutego 2021 r.

¹⁵ Np. art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755): *Opłatę należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie.*

¹⁶ Nie można wykonać kary, jeżeli od uprawomocnienia się wyroku skazującego upłynęło 10 lat.

¹⁷ Dz.U. z 2020 r. poz. 1444; dalej: k.k.

Kodeks wykroczeń¹⁹, art. 641²⁰ ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego²¹ oraz art. 116²² ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych²³. Wyniki badania prawidłowości spisywania należności sądowych przedstawiono w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Przewodniczący wyjaśnił, że: monitorowanie terminów przedawnienia należności sądowych następuje w ramach *rutynowych czynności sędziów i pracowników sekretariatu VIII Wydziału Wykonywania Orzeczeń* zmierzających do ściągnięcia należności (wykonywanych w aktach lub na kartach dłużników).

(akta kontroli str. 61, 163-164)

Prezes Sądu ustalił²⁴ kierunki wewnętrznego nadzoru administracyjnego na rok 2020, w których określono sposób realizacji zaleceń nadzorczych zawartych w ogólnych kierunkach wewnętrznego nadzoru administracyjnego Ministra Sprawiedliwości oraz kierunkach nadzoru administracyjnego Prezesa Sądu Apelacyjnego i Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach. Prezes podał, że działania Wydziału VIII Wykonywania Orzeczeń w 2020 roku były realizowane w oparciu o powyższe kierunki nadzoru wewnętrznego oraz że systematycznie kontrolowana jest sprawność postępowania na poszczególnych etapach wykonania orzeczenia, która nie budzi zastrzeżeń Przewodniczącego i Prezesa Sądu. Zgodnie z *Wewnętrzną instrukcją w zakresie trybu postępowania odnośnie windykacji należności sądowych*, raz w roku dokonywana jest kontrola w zakresie terminowości oraz prawidłowości przypisu należności sądowych, kierowania poleceń egzekucyjnych do komorników oraz rozkładania należności na raty. W wyniku kontroli przeprowadzonej w 2019 r., której przedmiotem była terminowość przypisu należności sądowych, kierowanie poleceń egzekucyjnych do komorników, rozkładanie należności na raty oraz zgodność dokonywania przypisu z wyrokiem sądowym²⁵, Prezes Sądu zobowiązał Przewodniczących poszczególnych Wydziałów Sądu do podjęcia działań organizacyjnych zmierzających do niezwłocznego przekazywania do VIII Wydziału Wykonywania Orzeczeń tytułów wykonawczych, w których orzeczono należności sądowe na rzecz Skarbu Państwa²⁶. Z kolei w wyniku kontroli przeprowadzonej w 2020 r.²⁷ Prezes Sądu w dniu 30 grudnia 2020 r. wydał zarządzenie skierowane do Przewodniczącego Wydziału VIII Wykonywania Orzeczeń zobowiązujące m.in. do podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania w dalszej pracy stwierdzonych uchybień oraz zwiększenie skuteczności ściągłości, a w szczególności: dokonywanie przypisu niezwłocznie po otrzymaniu akt z wydziałów, w przypadku rozłożenia należności na raty i zaprzestania płacenia rat, niezwłoczne kierowanie spraw do egzekucji komorniczej, bądź w zależności od sytuacji, kierowanie na posiedzenie w przedmiocie kar zastępczych oraz podjęcie działań nadzorczych nad sprawnością postępowania w sprawach skierowanych do egzekucji komorniczej celem niedopuszczenia do przedawnienia wykonania. Zobowiązany do przedłożenia

¹⁸ Orzeczona kara lub środek karny nie podlega wykonaniu, jeżeli od daty uprawomocnienia się rozstrzygnięcia upłynęły 3 lata.

¹⁹ Dz.U. z 2021 r. poz. 281; dalej: .k.w.

²⁰ Prawo do ściągnięcia zasądzonych kosztów procesu przedawnia się z upływem 3 lat od dnia, kiedy należało je uiścić.

²¹ Dz.U. z 2020 r. poz. 30 ze zm.; dalej: k.p.k.

²² Roszczenie Skarbu Państwa o uiszczenie kosztów sądowych przedawnia się z upływem trzech lat, licząc od dnia, w którym nastąpiło prawomocne zakończenie sprawy.

²³ Dz.U. z 2020 r. poz. 755; dalej: ustawa o kosztach sądowych.

²⁴ Pismo nr Prez. 0310-3/20 z dnia 17 kwietnia 2020 r.

²⁵ Protokół z kontroli z dnia 22 listopada 2019 r.

²⁶ W związku ze stwierdzeniem w toku kontroli przypadków opóźnień w przekazaniu tytułów do należności sądowych do VIII Wydziału Wykonywania Orzeczeń.

²⁷ Protokół kontroli z dnia 29 grudnia 2020 r.

informacji w zakresie realizacji zarządzenia Przewodniczący Wydziału VIII Wykonywania Orzeczeń w dniu 29 stycznia 2021 r. podał m.in., że zgodnie z zawartymi zaleceniami wydał zarządzenia: o zapoznaniu z treścią protokołu pokontrolnego wszystkich sędziów orzeczników i pracowników VIII Wydziału Wykonywania orzeczeń z poleceniem przeprowadzenia jego analizy i wyciągnięcia wniosków do dalszej pracy; o konieczności dokonywania przypisów na karty dłużników niezwłocznie po otrzymaniu akt z wydziałów, o konieczności niezwłocznego kierowania spraw do egzekucji komorniczej w przypadku rozłożenia należności na raty i zaprzestania płacenia rat oraz o konieczności kierowania spraw na posiedzenie wykonawcze w przedmiocie zamiany niewyegzekwowanych kar grzywn na kary zastępcze pozbawienia wolności. Przewodniczący zobowiązał się do wzmożenia działań nadzorczych nad sprawnością postępowania w sprawach skierowanych do egzekucji komorniczej, celem niedopuszczenia do przedawnienia ściągnięcia należności sądowych. Przewodniczący wskazał również na ograniczenia kadrowe w VIII Wydziale Wykonywania Orzeczeń, które w jego ocenie wpływają negatywnie na realizację nałożonych obowiązków.

Jednocześnie pismem z dnia 30 grudnia 2020 r. Prezes Sądu zwrócił się do Przewodniczących Wydziałów I²⁸, III²⁹, IV³⁰, VII³¹ zobowiązując do przekazywania akt/orzeczeń do windykacji należności sądowych do Wydziału VIII Wykonywania Orzeczeń w nieprzekraczalnym terminie 14 dni od uprawomocnienia się orzeczenia.

(akta kontroli str. 167, 203-213, 216-221, 308-309, 330-358)

W 2020 r. w Sądzie obowiązywała *Wewnętrzna instrukcja w zakresie trybu postępowania odnośnie windykacji należności sądowych*³² ustanowiona zarządzeniem Prezesa Sądu³³ obowiązującym od 1 stycznia 2015 r. W Instrukcji uregulowano zasady wszczynania i prowadzenia windykacji należności sądowych na podstawie orzeczeń w sprawach cywilnych, rodzinnych i nieletnich, pracy, karnych, karno-skarbowych, wykroczeń i wykroczeń skarbowych. Osoby odpowiedzialne zobowiązano m.in. do niezwłocznego wpisywania należności do dziennika należności sądowych i wzywania dłużników do ich uiszczenia w wyznaczonym terminie, uregulowano kwestie wymiany informacji pomiędzy Wydziałem odpowiedzialnym za wykonanie orzeczeń, a Wydziałem finansowym Sądu, jak również ustanowiono zasady postępowania w zakresie prowadzenia ksiąg należności sądowych oraz procedury kontroli wewnętrznej dotyczące należności sądowych.

(akta kontroli str. 222, 330-346)

Wykonywaniem zadań związanych z postępowaniem wykonawczym w zakresie należności sądowych zajmował się w badanym okresie Wydział VIII Wykonywania Orzeczeń. W ramach czynności windykacyjnych zakładano i prowadzono indywidualne karty dłużników oraz prowadzono cztery dzienniki należności sądowych: dla spraw karnych, wykroczeń, spraw cywilnych oraz spraw rodzinnych. Comiesięcznie sporządzano sprawozdania o stanie należności sądowych oraz dokonywano uzgodnień uiszczeń należności wynikających z poszczególnych dzienników z uiszczeniami wynikającymi z ewidencji księgowej prowadzonej w Oddziale Finansowym. Czynności windykacyjne polegały w szczególności na wydawaniu postanowień i zarządzeń dotyczących m.in. przesunięć terminu płatności

²⁸ Wydział Cywilny.

²⁹ Wydział Rodzinny i Nieletnich.

³⁰ Wydział Pracy.

³¹ Wydział Karny.

³² Dalej: Instrukcja.

³³ Zarządzenie nr Z.Prez. I-16/14 z dnia 31 grudnia 2014 r.

należności sądowych, ustalaniu bądź odwoływaniu kar zastępczych pozbawienia wolności lub pracy społecznie użytecznej, umorzeń należności, a także obejmowały kierowanie wezwań o zapłatę do dłużników oraz wniosków o egzekucję do komorników oraz pisemne ponaglenia komorników.

(akta kontroli str. 222-223, 313, 330-346)

Zgodnie z systemem finansowo księgowym ZSRK³⁴, którego głównym operatorem był Minister Sprawiedliwości, księgowanie należności odbywało się w VIII Wydziale Wykonywania Orzeczeń za pomocą narzędzia informatycznego „Wydział wykonawczy Currenda”. Ewidencja analityczna w zakresie należności sądowych obejmowała karty dłużników i dziennik należności sądowych. Z kolei ewidencja syntetyczna prowadzona była przez Oddział Finansowy. Dane były na bieżąco przenoszone do systemu finansowo-księgowego ZSRK poprzez program RUP-Integrator. Analiza trzech spraw objętych próbą badawczą³⁵ w zakresie terminowości przypisu należności wykazała, że w jednej z nich³⁶ przypisu należności dokonano dopiero po ponad miesiącu od uprawomocnienia wyroku, co szczegółowo przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. W pozostałych dwóch sprawach³⁷ w przeciągu 14 dni od uprawomocnienia się wyroków, zostały one przekazane do Oddziału Finansowego, który niezwłocznie dokonał przypisów należności w ewidencji księgowej.

(akta kontroli str. 302-303, 314-320, 324-326, 360)

Na podstawie badania próby pięciu należności³⁸ na łączną kwotę 64,1 tys. zł, stwierdzono, że:

- po otrzymaniu do wykonania sprawy z prawomocnym orzeczeniem należności sądowych popartym zarządzeniem przewodniczącego wydziału orzekającego, niezwłocznie wzywano dłużnika do ich uiszczenia w wyznaczonym terminie. Terminy zapłaty wyznaczano zgodnie z § 11 i 12 Instrukcji wewnętrznej.
- jeśli ww. wezwanie było bezskuteczne, poza jednym przypadkiem³⁹ omówionym w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”, niezwłocznie występowano do komornika z wnioskiem o wszczęcie egzekucji.
- na bieżąco monitorowano czynności egzekucyjne.

(akta kontroli str. 310-329)

W badanych okresie nie wystąpiły w Sądzie przypadki zawarcia ugody w sprawie spornej należności cywilnoprawnej.

(akta kontroli str. 118)

Łączna kwota umorzonych w 2020 r. należności pieniężnych stanowiących należności z tytułu dochodów budżetowych wyniosła 196 379,31 zł.

(akta kontroli str. 178, 180-183)

Analiza objętych próbą badawczą czterech umorzonych należności o łącznej wartości 39,2 tys. zł⁴⁰ wykazała, że umorzeń dokonano po stwierdzeniu przedawnienia należności. W jednym z tych przypadków⁴¹ podstawą umorzenia

³⁴ Zintegrowany System Rachunkowości i Zarządzania Kadrami.

³⁵ Wytypowanych według najwyższej wartości i rodzaju sprawy ze spraw objętych badaniem w zakresie prawidłowości podejmowania przez Sąd czynności windykacyjnych.

³⁶ Sygn. akt. II K 448/15.

³⁷ Sygn. akt. VII W 150/16 i sygn. akt IV P 255/15.

³⁸ Próbę badawczą wytypowano przy uwzględnieniu terminu wymagalności danej należności sądowej oraz jej wysokość, a także rodzaju sprawy (np. karna, cywilna).

³⁹ Sygn. akt. VII W 150/16.

⁴⁰ Należności wybrane do badania w sposób celowy – dwie należności o najwyższej wartości oraz dwie umorzone jako ostatnie w 2020 r.

⁴¹ Sprawa o sygn. akt VII W 56/17 (należność sądowa: grzywna karna w kwocie 16 970,0 zł).

należności winno być zastępcze wykonanie kary, a nie przedawnienie, co szczegółowo przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Umorzone należności prawidłowo ujęto na koncie 761 *pozostałe koszty operacyjne PSCD*.

(akta kontroli str. 174, 310-313)

Analiza objętych próbą badawczą czterech należności rozłożonych na raty o łącznej wartości 44,4 tys. zł⁴² wykazała, że przesunięcie terminu płatności było dokonywane zgodnie z art. 49 § 1 i 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy⁴³ oraz z regulacjami wewnętrznymi. Przesunięcie terminu płatności uzasadniał zebrany materiał dowodowy, wskazujący, że aktualna sytuacja finansowa dłużników uniemożliwiała im uiszczenie w całości kary grzywny i kosztów sądowych bez uszczerbku dla niezbędnego ich utrzymania. Część należności będących należnościami niewymagalnymi z terminem płatności w latach następnych ujęto na koncie 226 *długoterminowe należności budżetowe – księga należności Sądu*, pozostałą część na koncie 221 *należności z tytułu dochodów budżetowych – księga należności sądowych*.

(akta kontroli str. 176-179, 310-313)

Analiza objętych próbą badawczą⁴⁴ pięciu największych kwotowo należności sądowych spisanych w 2020 r. o łącznej wartości 60,4 tys. zł wykazała, że spisanie należności było uzasadnione uprzednim umorzeniem przez Sąd postępowań wykonawczych i wydaniem zarządzeń o odpisaniu tych należności. We wszystkich przypadkach umorzeń dokonano w związku z przedawnieniem się należności, z tym że w jednym przypadku podstawą umorzenia winno być wykonanie w całości przez dłużnika kary zastępczej, co szczegółowo przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Zgodnie z art. 35b ust. 4 ustawy o rachunkowości, spisanie należności nastąpiło w ciężar konta 761 *pozostałe koszty operacyjne PSCD*.

(akta kontroli str. 224, 294-297, 310-313)

Analiza objętych próbą badawczą pięciu najstarszych niespisanych należności sądowych o łącznej wartości 4,3 tys. zł wykazała, że w trzech przypadkach na koniec 2020 r. nie doszło do przedawnienia należności (w jednym przypadku w związku z trwającym 10-letnim okresem przedawnienia na podstawie art. 103 § 1 pkt 3 k.k. i w dwóch przypadkach w związku z wstrzymaniem biegu przedawnienia na podstawie art. 15 § 4 k.k.w.). W pozostałych dwóch przypadkach stwierdzono, że należności nie zostały spisane pomimo upływu - już w 2019 r. - terminu przedawnienia, co szczegółowo przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 298-300, 310-313)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W jednej⁴⁵ z czterech spraw objętych próbą badawczą w zakresie prawidłowości umorzenia należności sądowych, w postanowieniu z dnia 24 czerwca 2020 r. o umorzeniu postępowania wykonawczego jako podstawę umorzenia wskazano upływ 3 lat od daty uprawomocnienia się wyroku (przedawnienie) pomimo, że podstawą umorzenia winno być wykonanie w całości przez dłużnika kary zastępczej, tj. pracy społecznie użytecznej w okresie od 21 grudnia 2019 r. do 28 lutego 2020 r.⁴⁶ Informację o wykonaniu

⁴² Należności wybrane do badania w sposób celowy – dwie należności o najwyższej wartości oraz dwie ostatnie w 2020 r. z przesuniętym terminem płatności.

⁴³ Dz.U. z 2021 r. poz. 53, dalej: k.k.w.

⁴⁴ Dobór celowy próby badawczej.

⁴⁵ Sygn. akt VII W 56/17 (kara grzywny w kwocie 16 970,0 zł).

⁴⁶ Karę grzywny zamieniono na 3 miesiące pracy społecznie użytecznej postanowieniem Sądu z 28 lutego 2019 r.

pracy społecznie użytecznej przez ukaraną sporządzono dopiero 8 czerwca 2020 r., a następnie przekazano do Wydziału VIII dopiero pismem z 3 lipca 2020 r.

(akta kontroli str. 295-296, 310-313)

Przewodniczący wyjaśnił, że powyższa nieprawidłowość wynikała ze zbyt późnego (na skutek zawinionej zwłoki) przekazania przez kuratora zawodowego informacji o wykonaniu pracy społecznie użytecznej przez ukaraną. Przewodniczący dodał, że nie ulega wątpliwości, że kurator zawodowy powinien był przekazać ww. informację najpóźniej z końcem marca 2020 r. – tak by była ona znana w terminie posiedzenia wykonawczego, na którym zapadła decyzja o umorzeniu postępowania wykonawczego.

(akta kontroli str. 290-291)

NIK podziela przy tym stanowisko Przewodniczącego, iż postanowienie o umorzeniu postępowania wykonawczego i zarządzenia o odpisaniu należności sądowej powinno zapaść na podstawie wiarygodnych informacji uzyskanych od kuratora, przy czym informacje takie powinny zostać zgromadzone na zarządzenie sędziego referenta, biorącego później odpowiedzialność za prawidłowość wydanego na ich podstawie postanowienia.

(akta kontroli str. 291)

2. W dwóch⁴⁷ z pięciu spraw objętych próbą badawczą w zakresie najstarszych niespisanych na koniec 2020 r. należności sądowych, koszty sądowe o łącznej wartości 700 zł nie zostały do końca 2020 r. spisane pomimo upływu, już w 2019 r., terminu przedawnienia tych należności. Ponadto z ewidencji księgowej nie spisano należności sądowych, które w 2020 r. uległy przedawnieniu na łączną kwotę 104 tys. zł (3,6% należności na koniec 2020 r.).

(akta kontroli str. 163, 299-300, 310-313)

Przewodniczący wyjaśnił, że przyczyną powyższego było opóźnienie w przedłożeniu sędziemu ww. dwóch spraw do podjęcia decyzji odnośnie umorzenia przedawnionych należności sądowych spowodowane dużym zakresem obowiązków pracowników sekretariatu VIII Wydziału Wykonywania Orzeczeń⁴⁸ oraz dezorganizacją pracy sekretariatu i sędziów orzeczników wskutek wprowadzonego od marca 2020 r. stanu epidemiologicznego. Ponadto Przewodniczący wyjaśnił, że niespisanie z ewidencji księgowej należności sądowych przedawnionych w 2020 r. również wynikało z niewydania postanowień o umorzeniu postępowań wykonawczych lub postanowień o umorzeniu należności sądowych (przedawnionych) z uwagi na ograniczony stan kadrowy Wydziału w stosunku do zakresu obowiązków. Przewodniczący jednocześnie oświadczył, że dołoży starań by w terminie 4-5 najbliższych tygodni doprowadzić do odpisania należności sądowych, które uległy przedawnieniu w 2020 r.

(akta kontroli str. 291-292, 421-422)

⁴⁷ 1. Sygn. Akt VII W 150/16 (koszty sądowe w kwocie 350 zł) - wydano wyłącznie postanowienie o umorzeniu postępowania wykonawczego w związku z uregulowaniem w całości zasądzonej kary grzywny w kwocie 3 tys. zł pomimo, że należność z tytułu kosztów sądowych uległa przedawnieniu z dniem 1 czerwca 2019 r. Zarządzeniem z 3 marca 2021 r. Przewodniczący Wydziału VIII wydał zarządzenie o skierowaniu sprawy na niejawnie posiedzenie wykonawcze celem umorzenia kwoty przedawnionej należności sądowej (kosztów sądowych) oraz 2. sygn. akt VII W 396/16 (koszty sądowe: 350 zł) – posiedzenie w przedmiocie umorzenia kosztów sądowych wyznaczono 21 stycznia 2021 r. (koszty umorzono w dniu 29 stycznia 2021 r.). Zgodnie z art. 641 k.p.k. przedawnienie kosztów nastąpiło w dniu 23 listopada 2019 r. (wyrok wydany w postępowaniu nakazowym z 20 października 2016 r. - prawomocny z dniem 22 listopada 2016r.).

⁴⁸ Około 4 tys. obsługiwanych kart dłużników.

Odnosząc się do złożonych wyjaśnień, NIK wskazuje, że bieżące spisywanie przedawnionych należności sądowych warunkuje dotrzymanie wymogów art. 6 ust. 1 ustawy o rachunkowości, zgodnie z którym w księgach rachunkowych jednostki należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami dotyczące danego roku obrotowego⁴⁹, niezależnie od terminu ich zapłaty oraz wymogów § 6 ust. 1 polityki rachunkowości obowiązującej w Sądzie⁵⁰ stanowiącego, że do ksiąg rachunkowych okresu sprawozdawczego⁵¹ należy wprowadzić, w postaci zapisu, każde zdarzenie, które nastąpiło w tym okresie sprawozdawczym (art. 20 ust. 1 ustawy o rachunkowości).

3. W jednej⁵² z trzech spraw objętych próbą badawczą w zakresie terminowości przypisu należności sądowej, przypisu dokonano po ponad miesiącu od uprawomocnienia wyroku skazującego (przypis z 15 lutego 2016 r., uprawomocnienie wyroku w dniu 12 stycznia 2016 r.).

(akta kontroli str. 314-316)

Przewodniczący wyjaśnił, że przypisu ww. należności dokonano 15 lutego 2016 r. gdyż dopiero 9 lutego 2016 r. sprawa została przekazana z Wydziału Karnego Sądu do wykonania w VIII Wydziale Wykonania Orzeczeń. Przewodnicząca VII Wydziału Karnego wyjaśniła, że opóźnienie w przekazaniu sprawy do wykonania wynikało ze wzmożonego wpływu spraw, spośród których pierwszeństwo mają sprawy, w których stosowany jest areszt tymczasowy oraz z okresowym wzmożeniem obowiązków sędziów w zakresie dyżurów aresztowych. Jednocześnie Przewodnicząca zadeklarowała, że dołoży wszelkich starań, by jeszcze bardziej zdyscyplinować sędziów do bezwzględnego przestrzegania terminów stwierdzenia prawomocności orzeczenia.

(akta kontroli str. 307, 431-432)

NIK wskazuje, że niezwłoczność w podejmowaniu czynności windykacyjnych jest istotna ze względu na zarówno malejący z czasem poziom ich skuteczności, jak i upływające terminy przedawnienia. Ponadto zgodnie z § 391 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. *Regulamin urzędowania sądów powszechnych*⁵³, każde orzeczenie, które staje się wykonalne z chwilą uprawomocnienia, kieruje się do wykonania bezzwłocznie, lecz nie później niż 14 dni od daty uprawomocnienia lub od daty zwrotu akt sądowi pierwszej instancji. Postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym wykonalne z chwilą wydania należy skierować do wykonania w dniu ich wydania.

4. W jednej z pięciu spraw objętych próbą badawczą⁵⁴ dotyczącą prawidłowości podejmowania czynności dla odzyskania należności, weryfikację uiszczenia należności sądowej przez dłużnika przeprowadzono po ponad 3 miesiącach od upływu terminu płatności (weryfikacja z 2 listopada 2016 r. pomimo, że termin na dokonanie płatności upłynął już 23 lipca 2016 r.). W konsekwencji zlecenie egzekucyjne wystawiono dopiero 1 grudnia 2016 r., tj. po ponad 4 miesiącach od upływu wyznaczonego terminu płatności⁵⁵.

(akta kontroli str. 310, 314-316)

⁴⁹ Również § 6 ust. 2 polityki rachunkowości obowiązującej w Sądzie.

⁵⁰ Na podstawie zarządzenia Dyrektora Sądu nr Z.D.S. 2/16 z dnia 11 stycznia 2016 r. w sprawie zasad rachunkowości, dalej „polityka rachunkowości”.

⁵¹ Zgodnie z § 5 polityki rachunkowości, okresem sprawozdawczym jest miesiąc. Za okres sprawozdawczy uznaje się również inne okresy, za które sporządza się sprawozdania zgodnie z przepisami o rachunkowości i rozporządzeń w sprawie sprawozdawczości budżetowej i sprawozdań w zakresie operacji finansowych.

⁵² Sygn. akt. II K 448/15 (grzywna karna w kwocie 40 627,94 zł).

⁵³ Dz. U. poz. 1141.

⁵⁴ Sygn. akt. VII W 150/16 (należność: koszty sądowe na kwotę 350 zł).

⁵⁵ Zarządzenie o skierowaniu należności do egzekucji wydano 29 listopada 2016 r.

Przewodniczący wyjaśnił m.in., że pracownicy VIII Wydziału Wykonywania Orzeczeń mają świadomość, że czynności weryfikacji płatności przez dłużnika oraz kierowania należności do egzekucji powinny być wykonywane bez zwłoki. W ocenie Przewodniczącego weryfikacja uiszczenia należności w przedmiotowej sprawie trwała zbyt długo, jednocześnie Przewodniczący wskazał, iż przy ustalaniu czy czynności były wykonywane bez nieuzasadnionej zwłoki należy wziąć pod uwagę obciążenie pracowników ww. Wydziału obowiązkami służbowymi. Jednocześnie zdaniem Przewodniczącego decyzja o wszczęciu egzekucji komorniczej nie była wydana zbyt późno – znamieny jest czas trwania tej egzekucji (od grudnia 2016 r. do 20 marca 2019 r.), która okazała się być bezskuteczną.

(akta kontroli str. 290, 292-293)

NIK wskazuje, że upływ kilku miesięcy od uprawomocnienia wyroku do skierowania należności sądowej do postępowania egzekucyjnego mógł negatywnie wpłynąć na przebieg tego postępowania. W związku z powyższym w ocenie NIK kierowanie nieuregulowanych przez dłużnika należności sądowych do egzekucji winno być realizowane bezzwłocznie.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2020 r. przez kontrolowaną jednostkę w zakresie dochodów oraz dochodzenia należności.

Sąd prawidłowo ustalał wysokość dochodów oraz kwalifikował rodzaj dochodu do właściwej kategorii. Dla należności prowadzono dokumentację pozwalającą na prowadzenie działań windykacyjnych, podejmowanych m.in. w oparciu o regulacje wewnętrzne wprowadzone w tym zakresie. Kontrole prawidłowości tych działań prowadzone w ramach nadzoru wewnętrznego pozwoliły na ustalenie nieprawidłowości w tym zakresie i podjęcie działań naprawczych. Kontrola NIK potwierdziła występowanie nieprawidłowości polegających w szczególności na opóźnieniach w przypisie należności sądowych oraz opóźnieniach w podejmowaniu działań mających na celu weryfikację dokonania zapłaty przez dłużnika oraz w skierowaniu sprawy do egzekucji. Ponadto stwierdzono, że odpisy przedawnionych należności nie są dokonywane na bieżąco. Nieprawidłowości te nie miały jednak istotnego wpływu na wykonanie planu finansowego Sądu.

OBSZAR

2. Wydatki

Opis stanu faktycznego

Wydatki Sądu w 2020 r. wyniosły 20 943 tys. zł i stanowiły 99,99% planu wydatków (po zmianach) w wysokości 20 945 tys. zł. Zrealizowane wydatki w 2020 r. były o 1 907 tys. zł (10%) wyższe od wydatków z 2019 r. wynoszących 19 036 tys. zł. W pięciu paragrafach wydatki zostały zrealizowane w kwotach istotnie odbiegających od kwot pierwotnie planowanych⁵⁶, i tak: w § 3020 (wydatki osobowe niezaliczane do wynagrodzeń) wydatkowano 11 tys. zł przy pierwotnie zaplanowanych 7 tys. zł (wzrost o 57%) co wynikało ze wzrostu kwoty refundacji kosztów zakupu okularów korygujących wzrok pracownikom zatrudnionym na stanowiskach pracy wyposażonych w monitory ekranowe wprowadzonym zarządzeniem Prezesa i Dyrektora Sądu z 14 stycznia 2020 r.⁵⁷, w § 4140 (wplaty na PFRON) wydatkowano nieuwzględnione w pierwotnym planie 140 tys. zł, zgodnie z miesięcznymi zapotrzebowaniami złożonymi przez Sąd do Sądu Apelacyjnego w Katowicach, planującego środki na ww. cel dla podległych jednostek; w § 4420 (zakup środków żywności) w związku z ograniczeniami w zakresie organizacji spotkań wynikającymi z zagrożenia epidemicznego z planowanej kwoty 1 tys. zł wydatkowano 281,76 zł, § 4420 (podróże służbowe zagraniczne) nie wydatkowano zaplanowanych 2 tys. zł z uwagi na brak delegacji

⁵⁶ Tj. poniżej lub powyżej 50% planu.

⁵⁷ Nr Z.Prez. 2/2020.

zagranicznych w związku z zagrożeniem epidemicznym oraz w § 4430 (różne opłaty i składki) wydatkowano 5 tys. zł przy pierwotnie zaplanowanych 2 tys. zł (wzrost o 150%) co wynikało ze wzrostu składki z tytułu ubezpieczenia mienia Sądu. Wszystkie kwoty wydatków wyższe aniżeli zaplanowane pierwotnie były uwzględnione w planie po zmianach.

Wydatki Sądu w podziale na grupy ekonomiczne obejmowały wydatki bieżące w kwocie 19 605 tys. zł (wykonanie 99,99%) oraz świadczenia na rzecz osób fizycznych w kwocie 1 338 tys. zł (wykonanie 100%). W porównaniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost wydatków bieżących o 9,8%⁵⁸ oraz świadczeń na rzecz osób fizycznych o 13%⁵⁹. Struktura wydatków nie uległa zmianie.

(akta kontroli str. 20, 22, 60, 112)

Przeciętne zatrudnienie w Sądzie w 2020 r. pozostało na poziomie roku 2019 wynosząc 129,49 osób. Według sprawozdania Rb-70 przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2020 r. wynosiło 8,2 tys. zł i było wyższe o 1,0 tys. zł (o 12,7%) w porównaniu do 2019 r. Kwota wydatków poniesionych w 2020 r. na wynagrodzenia osobowe⁶⁰ wyniosła 12.772,1 tys. zł⁶¹ i stanowiła 100% kwoty określonej w planie finansowym po zmianach⁶².

(akta kontroli str. 23, 74)

W 2020 r. nie zawarto umów zlecenia z osobami wykonującymi zadania podstawowe lub pomocnicze trwających 6 miesięcy lub dłużej lub powtarzanych nieprzerwanie przez ten okres.

(akta kontroli str. 18, 24)

W celu zminimalizowania zagrożenia wynikającego z rozprzestrzeniania się na terenie kraju wirusa SARS-CoV-2, na podstawie art. 3 ustawy szczegółowych rozwiązaniach związanych z COVID-19 oraz w związku z przesłanym - do wiadomości Sądu - Zarządzeniem⁶³ Prezesa i Dyrektora Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 16 marca 2020 r. w sprawie możliwości skorzystania z pracy zdalnej w celu zapobiegania oraz przeciwdziałania zakażeniom koronawirusem SARS-CoV-2, w dniu 16 marca 2020 r. wydane zostało zarządzenie Prezesa i Dyrektora Sądu⁶⁴ w sprawie możliwości skorzystania z pracy zdalnej w celu zapobiegania oraz przeciwdziałania zakażeniom koronawirusem SARS-CoV-2. W związku z rekomendacjami Ministerstwa Sprawiedliwości z 16 i 17 marca 2020 r.⁶⁵ (otrzymanymi 18 marca 2020 r.) w sprawie podjęcia działań w celu ograniczenia do minimum kontaktu pracowników sądu z interesariuszami zewnętrznymi, w dniach 18 i 19 marca 2020 r. zmodyfikowano pierwotne zarządzenie Prezesa i Dyrektora Sądu w sprawie możliwości skorzystania z pracy zdalnej w celu zapobiegania oraz przeciwdziałania zakażeniom koronawirusem SARS-CoV-2. Od dnia 26 października 2020 r. zarządzenie z 16 marca 2020 r. zostało zastąpione zarządzeniem Prezesa i Dyrektora nr Z.Prez. 65/20 w sprawie wprowadzenia instrukcji pracy zdalnej w Sądzie Rejonowym w Będzinie w celu zapobiegania oraz przeciwdziałania zakażeniom koronawirusem SARS-CoV-2.

⁵⁸ W 2019 r. wydatki bieżące wyniosły 17 853 tys. zł.

⁵⁹ W 2019 r. wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych wyniosły 1 183 tys. zł.

⁶⁰ § 4010, § 4030, § 4040.

⁶¹ Wg Rb-70 wynagrodzenie za 2020 r. wyniosło 12. 772 tys. zł.

⁶² 12.772,4 tys. zł.

⁶³ Nr 4/20.

⁶⁴ Nr Z.Prez. 12/20.

⁶⁵ Nr DB-III.311.23.2020 i nr DNA.II.510.20.2020.

Wprowadzone regulacje określały zasady zlecania i weryfikowania wykonania zadań realizowanych w ramach pracy zdalnej.

(akta kontroli str. 124-161)

Udział procentowy osób pracujących zdalnie wyniósł w poszczególnych miesiącach 2020 r.: 12,8% w marcu; 18,5% w kwietniu; 0,2% w maju; 0,1% w październiku oraz 1% w listopadzie. W pozostałych miesiącach okresu marzec-grudzień 2020 r. praca nie była świadczona w formie zdalnej.

(akta kontroli str. 124)

Sąd poniósł dodatkowe koszty związane z wykonywaniem zadań w formie pracy zdalnej w wysokości 5 384,01 zł na zakup 20 szt. tokenów⁶⁶. Nie stwierdzono oszczędności uzyskanych z tytułu pracy zdalnej.

(akta kontroli str. 125)

Sąd nie dokonywał wydatków majątkowych, ponieważ – w myśl art. 179 § 3 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych⁶⁷, działalność inwestycyjną prowadzi dyrektor Sądu Apelacyjnego w Katowicach. Sąd nie otrzymał środków z rezerwy ogólnej oraz rezerw celowych.

Zobowiązania Sądu, według stanu na 31 grudnia 2020 r., wynosiły 1 242,8 tys. zł, z czego największe wystąpiły w paragrafach 4040 - dodatkowe wynagrodzenie roczne: 906,5 tys. zł, 4110 – składki na ubezpieczenia społeczne: 100,18 tys. zł, oraz 4610 - koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego: 109,6 tys. zł. Nie wystąpiły zobowiązania wymagalne, ani przypadki zapłaty odsetek od nieterminowych płatności zobowiązań.

(akta kontroli str. 18-19, 47, 74)

Szczegółową kontrolą objęto 44 wybranych z zastosowaniem statystycznej metody monetarnej MUS⁶⁸ wydatków o łącznej wartości 967,2 tys. zł oraz sześć wydatków z doboru celowego⁶⁹ na sumę 26,5 tys. zł – łącznie 993,7 tys. zł (4,7% wszystkich wydatków). Badanie wykazało, że wydatki były rzetelnie skalkulowane, dokonane do wysokości kwot ujętych w planie finansowym Sądu, poniesione w sposób gospodarny i celowy. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek, kar lub opłat.

(akta kontroli str. 80-111)

W planie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na rok 2020 ujęto jedno, objęte próbą badawczą, zamówienie, którego przedmiotem był kompleksowy remont pomieszczeń i ciągów komunikacyjnych w budynku Sądu (etap III). Postępowanie zostało przeprowadzone w trybie przetargu nieograniczonego, w wyniku którego spośród dwóch złożonych ofert wybrano ofertę wykonawcy, z którym w dniu 13 sierpnia 2020 r. zawarto umowę o wartości brutto 887,1 tys. zł⁷⁰.

Próba badawczą objęto także najwyższe wartościowo zamówienie związane z przeciwdziałaniem epidemii Covid-19⁷¹ (udzielone w trybie art. 4 pkt 8 Pzp).

⁶⁶ Urządzenie służące do uwierzytelniania osoby logującej się do systemu.

⁶⁷ Dz.U. z 2020 r. poz. 2072.

⁶⁸ Dobrane z zapisów księgowych za 10 miesięcy 2020 r. (od stycznia do października): próba losowa – 42 wydatki, próba obowiązkowa – dwa wydatki wylosowane spośród wydatków bieżących pozapłacowych z wyłączeniem kwot poniżej 500 zł.

⁶⁹ Wytypowano pięć umów zleceń zawartych z podmiotami gospodarczymi w listopadzie-grudniu 2020 r. oraz najwyższy wartościowo wydatek związany z przeciwdziałaniem pandemii COVID-19.

⁷⁰ Wartość netto 721.210,01 zł.

⁷¹ Zakup żelów antybakteryjnych o wartości netto 3 219,48 zł i brutto 3 959,96 zł.

Ww. zamówienia publiczne zostały przygotowane i przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy Pzp oraz z zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami wewnętrznymi⁷², w szczególności prawidłowo stosowano zasadę konkurencyjności. Realizacja zamówień (pod kątem przedmiotu zamówienia, terminu realizacji i wysokości wynagrodzenia wykonawcy) była zgodna z treścią zawartych umów, a poniesione z tytułu ich realizacji wydatki były celowe i gospodarne oraz służyły realizacji zadań Sądu.

(akta kontroli str. 5-14)

W 2020 r. Sąd nie ponosił wydatków z budżetu środków europejskich.

(akta kontroli str. 18, 21)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2020 r. przez kontrolowaną jednostkę w zakresie wydatków.

Plan wydatków został prawidłowo zrealizowany. Istotne różnice w wykonaniu pierwotnych założeń wystąpiły w przypadku pięciu paragrafów, co było jednak uzasadnione okolicznościami, które wystąpiły w ciągu badanego roku. Badanie kontrolne próby wydatków nie wykazało nieprawidłowości. Zamówienia publiczne były udzielane zgodnie z przepisami ustawy Pzp oraz zgodnie z regulacjami wewnętrznymi obowiązującymi w tym zakresie.

OBSZAR

3. Sprawozdawczość

Opis stanu
faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzenia przez Sąd rocznych sprawozdań budżetowych za 2020 r.:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1).

Kontrolą poprawności sporządzenia objęto również sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2020 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Kwoty wykazane w ww. sprawozdaniach były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym (wykazano wszystkie tytuły odpowiadające treści ekonomicznej poszczególnych pozycji tych sprawozdań) i formalno-rachunkowym.

(akta kontroli str. 125-126, 226-285)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁷² Regulamin dokonywania zakupów, których wartość zgodnie z art. 4 pkt 8 PZP – nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości 30 000 euro oraz dokonywania zamówień publicznych o wartości przekraczającej równowartość 30.000 euro w Sądzie Rejonowym w Będzinie - obowiązujący na podstawie zarządzenia Dyrektora Sądu nr Z.D.S. 2/14 z dnia 16 kwietnia 2014 r. (zmieniony zarządzeniami Dyrektora Sądu z dnia 29 czerwca 2018 r. i 31 grudnia 2019 r.).

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sporządzone przez kontrolowaną jednostkę sprawozdania budżetowe i w zakresie operacji finansowych.

Badane sprawozdania zostały sporządzone zgodnie z ewidencją księgową oraz terminowo przekazane do właściwych adresatów.

V. Uwagi i wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Przeprowadzenie weryfikacji należności sądowych pod kątem konieczności ich umorzenia i odpisu z ewidencji księgowej, a w sytuacji wystąpienia przesłanek, dokonanie odpisów należności sądowych po ich przedawnieniu.
2. Zapewnienie niezwłocznej weryfikacji dokonania płatności przez dłużników, a w razie ich nieuiszczenia zapewnienie niezwłoczności w podejmowaniu dalszych działań windykacyjnych.

W związku z podjęciem przez kierownictwo Sądu działań nadzorczych dotyczących zapewnienia niezwłoczności w przekazywaniu prawomocnych wyroków do wykonania przez VIII Wydział Wykonywania Orzeczeń⁷³, odstępuje się od formułowania wniosku w tym zakresie.

Uwaga

NIK zwraca także uwagę na konieczność zapewnienia weryfikacji, przed wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania wykonawczego i zarządzenia o odpisaniu należności sądowej, czy ewentualnie nie wykonano kary w sposób zastępczy.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁷⁴ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁷³ Zarządzenie Prezes Sądu nr WW-6102-15/20 z dnia 30 grudnia 2020 r.

⁷⁴ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, 26 marca 2021 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach
Dyrektor Delegatury

Kontroler wspierający
Tatiana Choroba-Niesłony
Doradca prawny

.....